

BOGANMELDELSE

DANSK-GRØNLANDSK ORDBOG

Ved Aage Bugge, Kristoffer Lynge, Ad. Fuglsang-Damgaard og Frederik Nielsen.
Udgivet af Ministeriet for Grønland;
København 1960. 739 sider.

Det er ikke for meget sagt, at udgivelsen af den nye dansk-grønlandske ordbog har været imødeset med længsel. En sådan bog har været savnet i mange år. Det udmærkede hjælpemiddel, man tidligere havde i Kjer og Rasmussens »Dansk-grønlandsk ordbog« 1893, er forlængst blevet en eftertragtet sjældenhed, og både grønlandere og danske skylder derfor de fire udgivere tak for det store arbejde, de gennem 21 år har nedlagt i den nu foreliggende ordbog. Et kæmpearbejde har det været og i mange henseender et yderst vanskeligt arbejde, ikke mindst fordi de to sprogs struktur og principper for orddannelse er så vidt forskellige. Yderligere kan kun relativt få danske ord umiddelbart gengives ved ét tilsvarende grønlandsk, sådan som det i hvert fald i videre udstrækning er tilfældet, hvis det gælder beslægtede sprog eller sprog, der gennem århundreder har været talt inden for beslægtede kulturområder. Den forskellige opfattelse af tilværelsen, der finder udtryk i sprogene, gør, at et dansk ord meget ofte til sin oversættelse kræver en hel række grønlandske, der hver for sig kun dækker en del af dets indhold, som derfor må nærmere belyses ved karakteristiske eksempler på anvendelse i forskellige sammenhæng. Det kompliseres yderligere ved, at dansk har så mange lydligt sammenfaldende ord med forskellig betydning (homonymer). Men den største vanskelighed, og det, der har stillet de mest vidtgående krav til ordbogsforfatterne, er dog utvivlsomt de talrige tilfælde, hvor ord er anvendt i mere eller mindre overført betydning, eller hvor udtryk for et omtrentlig ens meningsindhold er opbygget ad vidt forskellige veje. (Et eksempel taget i flæng: »Fanden er løs: ajúsakaok«, hvor det grønlandske ord ordret nærmest svarer til det danske udtryk »den er gal«. - Og sådan kunne man blive ved.

Man forstår, at vanskelighederne ved at finde frem til en rammende grønlandsk oversættelse undertiden har forekommet næsten uoverstigelige, og når det ikke destomindre er lykkedes i så vid udstrækning som tilfældet er, skyldes det ikke mindst et snævert samarbejde mellem forfatterne, der alle behersker både det grønlandske og det danske sprog, men hvoraf de to er vokset op med grønlandsk, de to med dansk som modersmål. Selv om der mulig skulle vise sig enkeltheder, som vil kunne give anledning til diskussion, så vil der dog formentlig næppe findes mange ordbøger over to så vidt forskellige sprog, der kan siges at være grundigere underbygget. Samtidig forstår man, at oversættelserne i mange tilfælde har måttet formes mere som forklaringer, end som direkte oversættelse - simpelthen fordi det sidste har været umuligt. Det grønlandske sprog er jo ejendommeligt ved, at dets »ord«, der i mange tilfælde må gengives ved en hel dansk sætning, ikke er faste ord i almindelig forstand, men opbyggede ved hjælp af løse bestanddele, der ikke kan bruges selvstændigt, men igen kan kombineres med dannelsen af nye »ord«, alt efter behov. Sproget er desuden inde i en levende udvikling i forbindelse med de ofte store krav, som nutidens forhold stiller til det. Først fremtiden vil derfor vise, om ordbogens forklaringer i nogle tilfælde vil blive afløst af »faste« ord - eventuelt af låncord, som jo allerede spiller en meget stor rolle i moderne grønlandsk. Denne proces afspejles meget tydeligt i ordbogen, hvor man i mange tilfælde finder, at et som oftest lettere håndterligt låneord er anført ved siden af et grønlandsk udtryk. Ligeledes finder man forskellig grad af grønlandisering af fremmedord.

At mange ord og vendinger på denne måde har været i støbeskeen også længere tilbage i tiden, ses tydeligt ved sammenligning med Kjer og Rasmussens ordbog fra 1893, et monumentalt, både omfattende og særdeles grundigt arbejde, men nu naturligvis på nogle punkter forældet. Der er dog ikke tvivl om, at de to ordbøger - særlig for danske, der vil gøre sig bekendt med grønlandsk, i nogle henseender kompletterer hin-

anden. Særlig ved brugen af den nye ordbog er det dog nødvendigt for at få det fulde udbytte, at man har den grønlandsk-danske ordbog ved siden af som nøgle til den ofte lange række grønlandske ord, der er angivet som mulige oversættelser af et enkelt dansk.

Den nye ordbogs udtrykte formål er imidlertid ikke i første række at være et hjælpemiddel for danske, men derimod at gøre det lettere for grønlændere at tilegne sig eller forstå dansk, tale og litteratur. I hele sit anlæg adskiller den sig således fra sin forgænger, og det må regnes til dens fortjenester, at den har medtaget en mængde af dagliglivets friske, undertiden slang-agtige vendinger og ord, der gennem aviser og radio har fået særlig aktualitet. Det er ikke noget kedeligt studium at undersøge, hvordan sådanne udtryk er gjort forståelige for grønlændere. Som et tilfældigt udvalg skal blot anføres: anderumpe, blikfang, doping, hobby, læderjakke, sex-bombe, top-konference, etc., etc. Hertil kommer naturligvis en mængde fagudtryk, som den voksende teknik og organisation har ført med sig. Ligeledes må det være naturligt for grønlænderne som opslagsord at finde et lille udvalg af danske endelser, der i nogen grad svarer til deres egne tilhæng: - årig - agtig - ske. Ja, man finder endogså -minded. Det har utvivlsomt ikke altid været let at afgøre, hvad der således burde medtages inden for ordbogens rammer, og det er en glæde at konstatere de bestræbelser, der er gjort for at

bringe ordbogen i så nær samklang med det levende liv som muligt. Skulle nogle danske muligt undre sig lidt over enkelte udtryk, må man huske på, at der naturligt nok også er taget hensyn til den mere specielle sprogbrug, der kan forekomme inden for snævrere dansk-grønlandske kredse.

Endelig findes der jo også ord af grønlandsk oprindelse, der har fundet borgerret i det danske sprog, og som således er medtaget som opslagsord. Det almindeligst kendte er sikkert »anorak«, men også det grønlandske ord for støvler, »kamikker«, med dansk flertalsendelse, synes at vinde frem. Den morsomste omplantning til dansk er den, der er sket med den grønlandske kasusendelse -mik, der via »kaffemik«, »dansenmik« etc. er blevet anerkendt som et selvstændigt ord »mik«, der efter den grønlandske forklaring bruges i betydningen »et muntert selskab«. På den måde føres man gennem ordbogen ind på sprogets underfundige veje, og et nærmere studium tvinger samtidig den danske læser til i mange tilfælde at tænke nærmere over, hvad det egentlig er, vi selv siger.

Der er ingen tvivl om, at den nye ordbog, med sine ca. 35.000 opslagsord, ikke alene står som en milepæl i forholdet mellem det grønlandske og det danske sprog - og herigennem også viser vej til andre sprog, men den vil også danne et solidt grundlag for forståelsen af det grønlandske sprogs videre udvikling i fremtiden.

Erik Holtved.